

Eristalis alpina

Alpslamfluga

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nationellt utdöd (RE)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Syrphidae (blomflugor), **Släkte:** *Eristalis*, **Art:** *Eristalis alpina* - alpslamfluga (Panzer, 1798) **Synonymer:** *alpslamblomfluga*

Kännetecken

En medelstor, bilik art med kort kroppsbehåring, delvis gråpudrad ryggsköld samt tydligt förtjockade och böjda baklår. Förekommer på fuktiga marker intill vattendrag och myrar. I Norden uppträder arten sannolikt bara efter migrationer söderifrån.

Längd 10-14 mm. Ansikte mörkt med bred svart mittstrimma, övervägande gråpudrade sidor och ljusa hår. Antennborst med relativt långa hår; ungefär fyra gånger så långa som borstets största tjocklek. Hanens ögonsöm kort, ungefär motsvarande avståndet mellan de bakre punktögonen. Ryggsköld mörk, delvis gråpudrad. Hanens tergit 2 fram till med trekantiga rödbruna parfläckar (saknas hos honan). Vingar speciellt hos honan med en utbredd brun vingfläck. Vingmärke dubbelt så långt som brett. Låren är mörka. Baklåren är tydligt förtjockade och böjda; hos hanen brungula i inre fjärdedelen, hos honan i inre halvan. Skenbenen är mer eller mindre gula vid basen. Mellan- och bakfötternas tre innersta segment är övervägande ljusa, de två yttre mörka. Framfötterna är övervägande mörka. Baklårens form skiljer alpslamfluga från alla andra nordiska *Eristalis*-arter. I övrigt liknar både hanen och honan mest *E. rupium*. Hanen liknar även *E. picea* och *E. pseudorupium*, och kan i flykten ha vissa likheter även med *E. pertinax*, som dock har helt gula fram- och mellanfötter.

Utbredning och status

Det senaste fyndet av alpslamfluga i Sverige gjordes av Ringdahl 1933 i Sorsele, Lycksele lappmark. Under 1910-talet uppges arten ha förekommit talrikt längs delar av den skånska kusten från Ystad till Åhus samt i Malmötrakten. Tidigare fynd saknas. I Danmark är bilden snarlik, även om arten tycks ha haft en större och långvarigare utbredning där. Från 1800-talet finns endast ett fåtal fynd, sedan kommer en blomstringstid fram till omkring 1925 varefter arten åter snabbt försvinner. Det finns bara tre sentida fynd; det senaste från norra Jylland 1964. Arten är inte känd från Norge, och i Finland anger äldre litteratur tillfälliga fynd. Under början av 2000-talet har arten dock påträffats åtskilliga gånger både i Helsingforstrakten och i delar av det finska sjödistriktet. En möjlig förklaring till sådana temporära förekomster i delar av Norden är att regniga somrar med större översvämningar i Polen eller östra Tyskland kan leda till massutveckling och åtföljande inflygning till Norden. Möjligen kan dessa flugor lokalt reproducera sig åtminstone ett antal år. I övriga Europa förekommer arten fortfarande sällsynt i Ryssland, Polen, Tyskland, Nederländerna och Belgien samt i bergstrakterna i Frankrike, Schweiz (900-2000 m ö.h.), Österrike, Spanien, Italien, Kreta, Tjeckien, Ungern, före detta Jugoslavien, Rumänien och Bulgarien. Dess totala utbredningsområde omfattar även Sibirien och sträcker sig vidare österut till Kamtjatka, Sachalin och Kurilerna samt södra Kaukasus, Kazakstan, Kirgizistan och Mongoliet.

Ekologi

Alpslamfluga är mer kräsen i biotopvalet än många andra arter i släktet. Den uppges i Europa ha sin hemvist längs flodbankar och lövskogsridåer utmed vattendrag, där den besöker blommande buskar och träd; t.ex. hagtorn *Crataegus* spp., slån *Prunus spinosa*, flädrar *Sambucus* spp. och rönn *Sorbus aucuparia*, men även rödkämpar *Plantago media*, rapunkler *Phyteuma* spp. och vita flockblommiga växter (fam. Apiaceae) som kirskaål *Aegopodium podagraria*, körvlar *Chaerophyllum* spp. och björnloka *Heracleum sphondylium*. Svenska fynd och observationer föreligger från slutet av maj till slutet av augusti. Flygtiden i Europa varar från maj till början av september, i högre lägen från juni till juli. Larven är inte beskriven, men bör som hos släktets övriga arter vara en akvatisk "rättsvanslarv" med långt andningsrör. Arten har sannolikt drabbats av kraftiga förändringar av sin livsmiljö. Redan vid mitten av 1800-talet eller tidigare kan den ha minskat kraftigt i de europeiska låglandsområdena genom vattensänkningar, uppodling och indämning av tidigare strand- och översvämningsområden längs floderna. En ökning under 1910-talet kan ha berott på tillfälligt bättre förutsättningar under första världskriget, med migrationer norrut som följd. I Centraleuropa tycks arten under lång tid ha klarat sig bättre i högre belägna våtmarks- och myrområden, men även där har den sakta trängts undan.

Hot

Man får ett klart intryck av att arten redan på 1800-talet på många håll hade drabbats hårt och trängts undan av mänskliga aktiviteter såsom expanderande jordbruk i exempelvis norra Europas lågland. Den verkar av någon anledning ha fått ett (sista?) uppsving under några decennier i början av 1900-talet i Danmark och Skåne, alternativt var det inte förrän då man på allvar lade märke till den. Ökande bruk av marginella områden som våtmarker och längs vattendrag samt nyttjande och omändring av flodbankar, uträtning av vattendrag mm har fortsatt under hela 1900-talet och in till våra dagar. Kvarvarande lokaler har minskat och avståndet dem emellan har ökat allteftersom med utdöende som följd. Den har på sina håll lyckats överleva i mer bergiga trakter i södra Europa som inte lika konsekvent har utnyttjats av människan, men även där sker mer och mer exploatering såsom skidanläggningar mm som kan inverka menligt. Naturlig kontakten mellan eventuellt kvarvarande populationer i Sverige och Danmark med närmaste populationer övriga Europa torde numera vara bruten. Några migrationer av arten har inte kunnat påvisas.

Åtgärder

Behåll eller återställ våtmarker samt främst mindre vattendrag med sina strandvegetation, buskage och trädriddåer och avstå från intensiv jord- eller skogsbruk i dessa. Det krävs speciell forskning runt denna art med eventuella inslag av återinplantering på iordningställda biotoper om den ska kunna räddas eller återfås i landet.

Övrigt

Namngivning: *Eristalis alpina* (Panzer, 1798). Originalbeskrivning: *Syrphus alpinus*. Fauna Insect. Germ., Fasc. 59: 15.

Etymologi: alpina (lat.) = från alper, fjälltrakter.

Uttal: [Eristalis alpína]

Litteratur

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Tvåvingar: Blomflugor: Eristalinae & Microdontinae. Diptera: Syrphidae: Eristalinae & Microdontinae. 2009. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

- Ammitzböhl, I. 1917. Två för Sverige nya arter Eristalis. Ent. Tidskr. 1917: 104.
- Ammitzböhl, I. 1918. Ännu en tredje för Sverige ny Eristalis-art tagen i Ystad. Ent. Tidskr. 1918: 99.
- Bankowska, R. 1963. Munchówki – Diptera. 34 Syrphidae. Klucze do Oznaczenia Owadów Polski, 28: 65–69. Warszawa.
- Barkemeyer, W. 1994. Untersuchung zum Vorkommen der Schwebfliegen in Niedersachsen und Bremen (Diptera: Syrphidae). Niedersächsisches Landesamt für Ökologie.
- Bartsch, H. 1995. Check List for Swedish Hoverflies. Järfälla.
- Bartsch, H. (opubl.) Register över i Sverige rödlistade blomflugor.
- Bartsch, H. (in press). Swedish Catalogue for Hoverflies (Diptera, Syrphidae).
- Doczkal, D., Schmid, U., Ssymank, A., Stuke, H., Treiber, R., Hauser, M. 1993. Rote Liste der Schwebfliegen (Diptera: Syrphidae) Baden-Württembergs. Natur und Landschaft 68: 608–617.
- Goot, V.S. van der 1981. De zweefvliegen van Noordwest-Europa en Europees Rusland, in het bijzonder van de Benelux. Bibl. K. Ned. Natuurhist. Ver, Amsterdam. 32.
- Lundbeck, W. 1916. Diptera Danica. Copenhagen.
- Maibach, A., Goeldlin de Tiefenau, P & Dirickx, H. G. 1992. Liste faunistique des syrphidae de Suisse (Diptera). Miscellanea Faunistica Helvetiae 1. Centre Suisse de cartographie de la faune.
- Ringdahl, O. 1941. Anteckningar om våra Eristalis-arter (Diptera: Syrphidae). Opusc. ent. 6: 37–50.
- Röder, G. 1990. Biologie der Schwebfliegen Deutschlands. Erna Bauer Verlag, Keltern Weiler.
- Peck, L.V. i Soos, A. & Papp, L. 1988: Catalogue of Palaearctic Diptera, Volume 8, Syrphidae Conopidae: 213. - Budapest.
- Speight, M.C.D. 1994. Revision des syrphides de la faune de France: II - Les Microdontidae et les Syrphidae Melisiinae (in part.) (Diptera, Syrphidoidea). Bulletin de la Société de France, 99: 181–190.
- Speight, M.C.D. 2000. Species accounts of European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental and Northern Regions. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S. (eds.) Syrph the Net, the database of European Syrphidae, vol.20. Syrph the Net publications, Dublin.
- Speight, M.C.D. & Castella, E. 2000. Range and Status data for European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental & Northern Regions. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S.(eds.) Syrph the Net, the database of European Syrphidae , vol. 21, Syrph the Net publications, Dublin.
- Stackelberg, A.A. 1988.49. Family Syrphidae. In Bei-Benko, G. Ya. Keys to the Insects of the European Part of the USSR, vol. V. Diptera and Siphonaptera, Part II:11-147 Amarind Publishing Co. New Delhi.
- Stuke, J.-H., Wolf, D. & Malar, F. 1998. Rote Liste der in Niedersachsen und Bremen gefährdeten Schwebfliegen (Diptera: Syrphidae). Niedersächsisches Landesamt für Ökologi. Hildesheim.
- Torp, E. 1994. Danmarks Svirrefluger (Diptera: Syrphidae). Danmarks Dyreliv 6. (NR 172).
- Verlinden, L. & Decler, K. 1987. The Hoverflies (Diptera, Syrphidae) of Belgium and their Faunistics: Frequency, distribution, phenology. Kon. Belg. Inst. voor Natuurwetenschappen. Brussel.
- Verlinden, L. 1991. Zweefvliegen (Syrphidae). Fauna van België. Kon. Belg. Inst. voor Natuurwetenschappen. Brussel.
- Violovitsh, N. A. 1983. Siberian Syrphidae. Transl. Inst. v.Tax. Zoöl. Univ. van Amsterdam 43.
- Wolf, D. 1998. Zur Schwebfliegenfauna des Berliner Raums (Diptera, Syrphidae). - Volucella 3: 87–132.

Författare

Hans Bartsch 2009 (kännetecken, ekologi, utbredning, bearbetad av Ragnar Hall, ArtDatabanken). Hans Bartsch 2001. © ArtDatabanken, SLU 2006 (naturvårdsinformation).